

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

IZVEŠTAJ
NACIONALNOG MEHANIZMA ZA SPREČAVANJE TORTURE
O POSETI PRITVORNOM CENTRU U PEĆI

Za: Gđa. Albulena Haxhiu, ministarka
Ministarstvo Pravde

G. Arben Vitia, ministar
Ministarstvo Zdravlja

G. Albert Zogaj, predsedavajući
Sudski Savet Kosova

G. Jetish Maloku, predsedavajući
Tužilački Savet Kosova

Kopija: Gđa. Duda Balje, predsednica,
Komisija za Ljudska Prava, Ravnopravnost Polova, Nestala Lica i Peticije

G. Habit Hajredinaj, direktor
Kancelarija Premijera - Kancelarija za Dobro Upravljanje

G. Rasim Selmanaj, generalni direktor
Korrektivna Služba Kosova

G. Milazim Gjocaj, direktor
Departman za Zdravlje u Zatvorima

G. Samedin Mehmeti, direktor
Policija Kosova

G. Jeton Mehmetaj, direktor
Pritvorni Centar u Peći

Priština, 03 septembar 2021, godine

1. U skladu sa članom 17, Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Nacionalni Mehanizam Ombudsmana za Sprečavanje torture (NMST) dana 25. maja 2021. godine, posetio je Pritvorni centar u Peći (PCP).
2. Zatvorenici su smešteni u krila A, B, C i D. Zvanični kapacitet PCP-a je za 80 osoba. U vreme kada je NMST posetio ovaj centar, tu je bilo smešteno 71 zatvorenika, od kojih je 12 bilo osuđeno.

Sastav monitoring grupe

3. Monitoring grupa je bila u sastavu od:
 1. Direktorica NMST-a.
 2. Viši pravni savetnik za sprečavanje torture
 3. Savetnica za sprečavanje torture.
 4. Savetnica - lekarka.
 5. Savetnica –socijalni radnik.
 6. Savetnica - psiholog.
 7. Zvaničnik Saveta Evrope, u svojstvu posmatrača.

Cilj posete

4. Glavni cilj posete bila je procena poštovanja osnovnih ljudskih prava zatvorenika smeštenih u PCP, u skladu sa važećim zakonodavstvom u Republici Kosova i međunarodnim standardima za zaštitu prava lica lišenih slobode.

Saradnja sa NMST-om tokom posete

5. Tokom posete NMST PCP-u, osoblje Korektivne službe Kosova (KSK) i osoblje Departmana zdravstva zatvora (DZZ) pružili su monitoring ekipi punu saradnju. Ekipa bez odlaganja je imala pristup svim prostorijama PCP-a. Ekipi su dostavljene sve informacije potrebne za obavljanje zadatka i omogućeni intervjui sa osuđenim i pritvorenim licima, bez prisustva korektivnih službenika ili drugog osoblja

Tretiranje zatvorenika

6. Tokom poseta PCP-u, NMPT je intervjuisao veliki broj pritvorenika i osuđenika i nije primio nijednu žalbu o fizičkom zlostavljanju ili prekomernom korišćenju fizičke sile od strane korektivnih službenika. Interaktivna komunikacija između zatvorenika i korektivnih službenika bila je na zadovoljavajućem nivou.
7. NMST je primio mali broj žalbi na zlostavljanje od strane kosovskih policajaca tokom procesa hapšenja. Što se tiče ovih navoda, NMST je proverio medicinsku dokumentaciju podnosioca žalbi u kojoj nisu pronađeni dokazi u vezi sa spornim navodima. U svakom slučaju podnosioci žalbi su obavešteni od strane NMST-a o njihovom pravu da podnesu žalbu Policijskom inspektoratu Kosova u vezi sa navodima o zlostavljanju od strane policije.
8. NMST je primio žalbe pritvorenika u vezi sa trajanjem pritvora i ne postupanjem od strane nadležnog tužilaštva. Ne dovodeći u pitanje da li su ove žalbe osnovane ili ne, NMST putem ovog izveštaja, bez predrasuda u vezi sa navodima podnosioca žalbi,

smatra razumnim i neophodnim da obavesti nadležne organe o žalbama koje je primio do zatvorenika.

9. NMST je primio žalbu od osuđenog Z.Q., koji je izjavio da se istome svakih šest meseci vrši ocenjivanje rizičnosti, i podnosilac žalbe tvrdi da ostaje u istoj kategoriji (visok rizik) 7 godina, uprkos činjenici da podnosilac žalbe nema nijedan pokrenut disciplinski postupak u ovih 7 godina. Takođe tvrdi da zbog dela za koje je osuđen, prošlo je dve od kako je smešten u PCP-u, zatvoren u ćeliji bez ikakvog drugog angažovanja ili aktivnosti.
10. Podnosilac žalbe je takođe istakao i nedostatak dovoljnih naslova literature u zatvorskoj biblioteci. Podnosioci žalbe je izjavio da su mu uzeli sve knjige koje je doneo od kuće, s obrazloženjem da nisu uključene u spisak knjiga koje je zatvor odobrio.
11. Isti zatvorenik je izjavio da pretrese u njegovu sobu vrši korektivni službenik i to u vreme kada zatvorenik nije sobi. U vezi sa pretresima u sobe zatvorenika, NMST bez predrasuda o navodima zatvorenika, podseća organe PCP-a da u slučajevima pretresa soba zatvorenika treba postupiti po Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija (ZIKS).

Uslovi smeštaja

12. Tokom posete, NMST je posetio brojne ćelije i potvrdio da prostori za smeštaj, osvetljenje i ventilacija nisu u skladu sa ZIKS-om¹ ni standardima koje je postavio Evropski komitet za prevenciju torture (KPT).²
13. NMST je tokom posete primetio da su sobe zatvorenika okrečene, u okviru napora PCP-a da stvori bolje uslove za smeštaj zatvorenika. Međutim, NMST je primetio da su, uprkos krečenju, neke prostorije i dalje imale vlagu. Tokom posete, NMST je obavešten da je PCP snabdeven novim dušecima, posteljinom i jastucima. Zatvorenici se mogu tuširati dva puta nedeljno, a oni koji su angažovani radom mogu da se tuširaju svaki dan. Međutim, tokom posete primećeno je da su prostori u kojima se zatvorenici tuširaju i sanitarni čvorovi u jako lošem stanju i da ih je potrebno hitno obnoviti.
14. Što se tiče uslova smeštaja u PCP, Nacionalni mehanizam Omudsmana za sprečavanje torture je putem izveštaja sa preporukama o poseti PCP-a sproveden 4. oktobra 2018. godine, koji je objavljen 22. novembra 2018. godine, preporučio Ministarstvo pravde na sledeći način: *„Da uslovi smeštaja, dok je ovaj centar u upotrebi, moraju biti u skladu sa minimalnim standardima koje propisuje ZIKS; i standardima KPT-a i drugim međunarodnim standardima za zaštitu prava zatvorenika“*.
15. NMST je primetio da je situacija skoro ista od poslednje posete, obzirom da je zgrada PCP-a stara zgrada, koja datira iz 60-ih godina i ne mogu se očekivati značajne promene u pogledu infrastrukture, ali se određeni prostori mogu obnoviti kako bi se obezbedili uslovi smeštaja u skladu sa nacionalnim i međunarodnim standardima za osnovna ljudska prava.
16. NMST smatra da bi nadležni organi trebali da imaju plan o budućnosti PCP-a, jer se uslovi smeštaja u ovom centru smatraju neadekvatnim. Osim izveštaja sa preporukama koje je objavio Nacionalni mehanizam Omudsmana za sprečavanje torture, ovo stanje se

¹ Zakon br. 05/L0-129, član 3 Zakona o Izmeni i Dopuni Zakona br. 04/L-149 o Izvršenju Krivičnih Sankcija..

² Evropski komitet za sprečavanje torture, Životni prostor za zatvorenika, vidi: <https://rm.coe.int/16806ccc449>.

nalazi i u izveštajima KPT-a o posetama Republici Kosovo 2007. (vidi stav 58), 2015. (stav 41).³

Prenaseljenost

17. Tokom posete, NMST je primetio da se ovaj centar ne suočava sa pitanjem prenaseljenosti i da je broj smeštenih zatvorenika ispod službenih kapaciteta PCP-a.

Režim

18. U PCP-u je trenutno angažovano radom oko 8 pritvorenika i tri osuđenika. Zatvorenici mogu izaći na čist vazduh (šetnju) dva puta dnevno u trajanju od 1 sata. ⁴ PCP ima vrlo malo šetalište na kojem se nalazi samo stol za stolni tenis.

19. PCP nema mogućnost da pritvorenima i osuđenima nudi druge aktivnosti osim hodanja i gledanja televizije u ćeliji. Tako pritvorenici i osuđenici većinu svog vremena provode zaključani u ćelijama. Tokom posete, NMST je primio žalbe zatvorenika zbog malog broja televizijskih kanala koji su zatvorenima dostupni.

20. NMST procenjuje da je režim za zatvorenike i dalje loš, uprkos nastojanjima Uprave da osigura više aktivnosti za pritvorenike. Štaviše, u slučaju pritvorenika, često je potrebna dozvola nadležnog suda kako bi se oni mogli baviti radom ili bilo kojom posebnom aktivnošću.

21. NMST je u prethodnim izveštajima o posetama mestima gde se drže osobe lišene slobode naglasilo potrebu da se zatvorenima obezbedi sveobuhvatan režim (koji uključuje i pritvorenici) kako bi se osiguralo da svi zatvorenici provode razumno vreme van svojih ćelija uključujući ih u aktivnostima kao što su rad, obrazovanje, sport, rekreacija ili druženje sa drugim zatvorenima.⁵

Kontakti sa spoljnim svetom

22. Zakonodavstvo na snazi⁶, u slučaju osuđenih lica određuje da pritvorena lica imaju neograničeno pravo na prepisku (koja se podvrgavaju određenim odstupanjima), imaju pravo za mesečnu posetu koja najmanje traje jedan sat, kao i jednu posetu od dece i njihovih supružnika najmanje jednom u 3 meseci sa minimalnim trajanjem od tri sata. Osim toga, imaju pravo na telefonske pozive.

23. Što se tiče telefonskih poziva, Administrativno uputstvo o kućnom redu u korektivnim institucijama⁷ propisuje da osuđeni ima pravo na telefonske razgovore sa članovima uže porodice i drugim osobama. Prema ovom uputstvu, telefonski razgovor osuđenog i pritvorenog lica ne može biti duži od 15 minuta.

24. U slučaju pritvorenika, član 200. Zakona o krivičnom postupku Kosova propisuje da pritvorenici mogu doći u posete „u skladu sa okvirima kućnog reda pritvorske

³ Više o tome vidi kompletne izveštaje: <https://rm.coe.int/16806a1efc> o poseti 2015 godine i: <https://rm.coe.int/168069727c> o poseti 2007. godine.

⁴ Pravila Mandele, član 23. Evropska zatvorska pravila, član 27.1. Standardi Evropskog Komiteta za prevenciju torture, stav 48, objavljen 2015. Prema članu 37 Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, osuđenici imaju pravo na najmanje dva sata šetnje dnevno.

⁵ Izveštaj Nacionalnog Mehanizma za Sprečavanje torture o poseti Zatvoru Visoke Bezbednosti, objavljen 19 juna 2017. godine, stav 20. Vidi: <https://oik-rks.org/sr/2017/06/09/izvestaj-nmst-a-o-poseti-zatvoru-visoke-bezbednosti/>

⁶ Zakon o Izvršenju Krivičnih Sankcija, članovi 62-65.

⁷ Administrativno uputstvo o kućnom redu u korektivnim institucijama, član 54.

ustanove“, na osnovu dozvole sudije za prethodni postupak i pod njegovim nadzorom. Kodeks dalje propisuje da dopisivanje i druge posete podležu odluci sudije za prethodni postupak.

25. Ombudsman ili njegovi zastupnici mogu posetiti pritvorenike i dopisivati se s njima, bez prethodnog upozorenja i bez nadzora sudije za prethodni postupak, sudije pojedinca ili predsedavajućeg sudskog tela, ili drugih osoba koje je imenovao isti sudija. Pisma koja zatvorenici šalju Instituciji Ombudsmana ne mogu se proveriti. Ombudsman i njegovi predstavnici mogu komunicirati usmeno ili pismeno poverljivo sa pritvorenicima.
26. U slučaju stranih državljana, istima se pruža mogućnost da pisanim putem ili telefonom stupi u kontakt sa diplomatskim predstavnikom ili nadležnom kancelarijom države čije državljanstvo ima.⁸ Tokom posete, NMST je primetio da su vlasti zbog izbijanja pandemije COVID-19 bile prisiljene da zabrane i ograniče porodične posete. Međutim, kako bi se ublažilo ovo ograničenje, zatvorenicima je bilo dopušteno više telefonskih poziva i komunikacije putem SKYPE-a. Također, ove mere su se s vremena na vreme stalno preispitivale ovisno o situaciji s pandemijom COVID-19 i preporukama nadležnih zdravstvenih tela.
27. Čak i kroz ovaj izveštaj, NMST ohrabruje nadležne vlasti da nastave da pruže mogućnost komunikacije putem SKYPE-a, posebno u slučaju zatvorenika, čije porodice iz ekonomskih razloga ne mogu da ih posete, i u slučajevima stranih državljana.

Zdravstvena nega

28. Što se tiče raspoloživog osoblja, NMST je tokom posete primetio da se zdravstvena jedinica sastoji od stalnog lekara sa punim radnim vremenom (08: 00-16: 00) i dežurnog koji je na raspolaganju preko telefona i nakon radnog vremena, to jest 24 časa dnevno. Tu je i 6 medicinskih sestara sa radnim vremenom od 12 sati, a glavna sestra sa rasporedom od 08:00-16:00. Konsultacije sa psihijatrom i psihologom su dostupne jednom sedmično. Za ostale zdravstvene usluge zatvorenici se šalju u druge javne zdravstvene ustanove prema preporuci. NMST nije primio žalbe od pritvorenika i osuđenika u vezi sa zdravstvenom negom.
29. Međutim, infrastruktura u kojoj se pružaju medicinske usluge ne zadovoljava čak ni minimalne zahteve, nedostaje joj prirodno svetlo, nema odvojenu prostoriju za posete pacijenata ili primenu terapije. Higijenu su održavale same medicinske sestre. Prevoz zatvorenika radi pružanja medicinskih usluga u drugim zdravstvenim ustanovama izvan PCP-a vrši se vozilima Korektivne službe.

Registri

30. Zdravstvena jedinica u PCP-u evidentirala je sve potrebne protokole. NMST je primetio registre kao u nastavku: medicinski karton pacijenta, registar smenskih medicinskih sestara, terapije, žalbe ili zahteve za sledeću posetu lekaru, slanje pacijenta na lečenje van zatvorske ambulante, samopovređivanje, telesne povrede, seksualno zlostavljanje, štrajk glađu, pokušaj samoubistva, usamljenost, smrt u zatvoru.

⁸ Zakon o Izvršenju Krivičnih Sankcija, člano 33, stav1.

Lekarski pregled po prijemu zatvorenika

31. Zakon o izvršenju krivičnih sankcija⁹ i Standardni operativni postupak¹⁰ DZZ-a utvrđuju obavezu da novo primljeni zatvorenik prođe lekarski pregled u roku od 24 sata od trenutka prijema. Na osnovu intervjua koji su obavljani sa zatvorenicima i kontrole odgovarajuće medicinske dokumentacije, NMST je primetio da zdravstvena jedinica u PCP-u vrši medicinske preglede za zatvorenike koji su primljeni, u skladu sa gore navedenim odredbama.

Poverljivost zdravstvenih usluga

32. Poverljivost medicinskih usluga obezbeđena je Standardnim operativnim postupkom¹¹, koju je usvojilo Ministarstvo zdravlja, Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija,¹² standardima CPT-a¹³, kao i međunarodnim aktima, kao što su: Pravila Mandele¹⁴ i Pravila Ujedinjenih nacija za zaštitu maloletnika lišenih slobode.¹⁵

33. NMST, na osnovu razgovora sa zatvorenicima i zdravstvenim osobljem, utvrđuje da se ove usluge pružaju u uslovima koji poštuju poverljivost, odnosno pružaju se bez prisustva korektivnih službenika, osim u slučajevima kada se njihovo prisustvo zahteva od strane lekara. Dok u medicinskom dosijeu zatvorenika ima pristup kartonu samo medicinsko osoblje.

Postupak podnošenja žalbi

34. Efektivan sistem podnošenja žalbi je osnovna garancija protiv zlostavljanja u zatvorima i pritvorskim centrima. Osobe smeštene u ovim centrima treba da imaju priliku da podnose žalbu u zatvoru ili pritvorskom centru u kojem su smeštene i da imaju poverljiv pristup odgovarajućim vlastima.

35. NMST je primetio da u PCP-u postavljen kutije KSK za žalbe i kutije za žalbe koje je postavila Institucija Ombudsmana, koje služe zatvorenicima da podnose svoje zahteve i žalbe. Kutije za žalbe koje je postavila Institucija Ombudsmana mogu otvoriti samo od strane osoblja ove institucije, što podnosiocima žalbe pruža poverljivost pri podnošenju žalbe.

36. NMST nije primio žalbe pritvorenika i osuđenika u vezi s pitanjem podnošenja žalbi ili kašnjenjem u razmatranju njihovih žalbi u okviru zakonskog roka.

Prema nalazima i konstatacijama NMST postignutim tokom posete, u skladu sa članom 135. stav 3. Ustava Republike Kosovo i članom 17. stav 7. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Ombudsman:

PREPORUČUJE

⁹ Zakon br. 04/L-149 o Izvršenju Krivičnih Sankcija, član 31.

¹⁰ Standardna operativne prakse, tačka 1. Vidi: <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2013/11/1.-Praktikat-Standarde-te-Veprimit-n%C3%AB-DShB.pdf>

¹¹ Standardna operativne prakse, tačka 11. Vidi: <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2013/11/1.-Praktikat-Standarde-te-Veprimit-n%C3%AB-DShB.pdf>

¹² Zakon br. 04/L-149 o izvršenju krivičnih sankcija, član 49.

¹³ Standardi CPT-a, objavljeni 2018. godine, paragrafi 50 i 51. Za više vidi: <https://rm.coe.int/16806ce943/>

¹⁴ Pravila Mandele, Pravilo 26, tačka 2, na: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf/

¹⁵ Pravila Ujedinjenih nacija za zaštitu maloletnika lišenih slobode, tačka A, Pravilo 19, na: https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/res45_113.pdf/

Ministarstvu pravde:

- **Da stvori odgovarajuće uslove i odgovarajući prostor za rad za medicinsko osoblje.**
- **Uslovi smeštaja u PCP-u, dok je ovaj centar u upotrebi, da budu u skladu sa standardima utvrđenim Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija; standardima KPT-a i drugim međunarodnim standardima za zaštitu prava zatvorenika.**
- **Da Ministarstvo pravde obavesti Ombudsmana o svom planu za PCP u budućnosti.**

U skladu sa članom 132. stav 3. Ustava Republike Kosovo („*Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republi i Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da predstavi sva zatražena dokumenta i informacije u skladu sa zakonom*“) i članom 28. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu („*Vlasti, kojima je Ombudsman uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, uključujući i disciplinske mere, treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi sa navedenim pitanjem*“) ljubazno Vas molim da nas obavestite o radnjama koje ste preduzeli ili planirate da preduzmete u vezi sa navedenim pitanjem.

S poštovanjem,

Naim Qelaj
Ombudsman